

Yeni iletişim ortamı olarak dijital katılımcı sözlüklerde nefret söylemi

Ayşenur AKYAZI*

Öz

Gelişmesinin ardında pek çok etken yatmakla birlikte, risk sermayesinin bilişimi kendine uygun bir yatırım alanı olarak görmesinin de etkisiyle neredeyse hayatımızın her anında ve alanında bilişim teknolojilerini görmekteyiz. Süreç anlamında çok fazla değişiklik görülmesine de, teknolojinin desteğiyle teknik manada iletişimde bir hayli değişiklik yaşanmıştır. İçinde sosyal medyayı da barındıran ve yeni iletişim ortamları şemsiye kavramı altında birleştirilebilecek pek çok araç iletişim adına bizlere yeni deneyimler sunmaktadır. Özellikle yeni iletişim ortamlarının katılım ve etkileşime açık yapısı enformasyonun yayılımı, paylaşımı ve çoğalması açısından önem arz etmektedir. Yeni teknolojilerle İzleyici koltuğundan kullanıcı koltuğuna terfi eden bireye katılım ve etkileşim adına önemli imkanlar sunan uygulamalardan birisi de dijital katılımcı sözlükler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sözlükler yüzbinlerce kullanıcının milyonlarca paylaşımı ile bir yandan takipçilerine yeni bilgiler sunarken, bir yandan da bu platformlar üzerinde yeni toplulukların oluşmasına imkan sağlamaktadır. Bununla birlikte sadece yeni iletişim ortamının sorunu olmamakla birlikte, genel manada medyayı tehdit eden bir nefret söylemi de varlığını sürdürmektedir. Bu çerçevede çalışma bir yandan yeni iletişim ortamları, katılımcı sözlükleri ve nefret söylemini incelemeyi amaçlarken, diğer yandan nefret söyleminin yeni iletişim ortamlarına yansımaları dijital katılımcı sözlükler üzerinden incelemeyi hedeflemektedir. Bu kapsamda çoğunlukla Türkçe içerik barındıran üç sözlük platformu kadın ve erkeğe yönelik nefret söyleminin yansımaları araştırılacaktır. Araştırmada doğruluğu kontrol edilecek olan hipotezler şu şekildedir: Dijital katılımcı sözlüklerde kadınlar ile ilgili daha fazla giride bulunulmuştur. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik cinsel içerikli nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik argo sözcük içeren nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik sıfat içeren nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik benzetme içeren nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni medya, nefret söylemi, dijital sözlük

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, aakyazi@yahoo.com

Hate speech in digital participatory dictionaries as a new communication medium

Abstract

With many factors lying behind its development, we see information technologies in almost every moment and area of our lives with the help of risk capital showing interest in informatics as a suitable investment field. Even though there are not many changes in terms of the process, there have been a great deal of improvements in communication in technical terms with the help of technology. Many tools that can be united under the umbrella of new communication media including social media, offer us new experiences in the name of communication. Especially the participation friendly and interactive structure of the new communication media is very important for the dissemination, sharing and multiplication of information. One of the applications, that offer important possibilities in terms of interaction and promote the individuals from the observer seat to the user seat with the help of new technologies, appear before us as the digital participant dictionaries. These dictionaries offer their followers new information and allow formation of new societies on these platforms through the millions of sharings of hundreds of thousands of users. However, the hate speech, still persists not only as the problem of new media, but the whole media. In this context, the research aims to investigate new communication media, digital participatory dictionaries, hate speech and the reflection of hate speech on new communication media over the digital dictionaries. In this concept, the reflection of hate speech against men and women will be investigated on three dictionary platforms that contain mostly Turkish content.

Keywords: New media, hate speech, digital dictionary

I. Yeni Kavramı

19.yy sonlarından beri, insanların toplumsal konumları içindeki anlamlı değişimleri taşıyan dergi, kitap, gazete gibi yeni iletişim araçlarının yükselişini, toplumbilim araştırmacılarının çoğu görmüştür. Bu yeni araçlar, toplumun geleneksel iletişim yöntemlerini sadece değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda da bireyin gündelik kavrama biçimini allak bullak eden yeni bir iletişim kurma biçimi getirmiştir. Cooley, bu yeni araçların yapıp ettiklerini dile getiren, ona göre dört önemli etkileşim ortaya çıkarmıştır. Bunlar anlatım, sürekli kayıt, hız ve yayılım veya halkın tümünü kuşatabilmesidir. Cooley, ayrıca bunları, izleyicisinin nezdinde zihinsel bir değişim sağlayan tipik özellikler olarak kabul etmektedir. “Yeni kitle iletişimi eğitim, siyaset, ticaret gibi yaşamın tüm evrelerindeki devrimi göstermektedir” (Lazar, 2001)

Atabek’in de belirttiği gibi, teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızı karşısında, genel olarak teknoloji, özel olarak da iletişim teknolojileri konusunda yazılan her şeyin daha yazılırken kronolojik olarak eskieyeceği, bu bakımdan yeni-eski ayrımının çok da belirgin ve doğru bir ayrım olamayacağı ve özellikle iletişim teknolojilerini betimlemekte kullanılan “yeni” sıfatı üzerine kurulu retorik, söz konusu teknolojilerin toplumsal iletişim süreçlerine etkilerinin gereği gibi

değerlendirilmesini engeller niteliği söz konusudur. (Atabek, 2001)

Teknoloji, tarihin her döneminde “yeni” sıfatıyla -doğru ya da yanlış- tanımlanagelmiştir. Yeni Medya kavramıyla bizim kastettiğimiz ise “yeni teknolojiler” değildir. Bilişim bilimi çerçevesinde konuya yaklaştığımızda, yeni kavramını, kitle iletişim ortamlarının sunduğu olanaklar bazında etkileşimin (diğer bir deyişle bireyselliğin) artması olarak tanımlamaktayız. Çünkü biliyoruz ki, bilişim yaklaşımı, teknolojinin tek başına her sorunu çözeceği ve sonsuz olanaklar getireceğini söyleyen teknolojik gerekircilik yaklaşımını gerçekçi bulmamaktadır. Bu yüzden teknoloji ile ilgili konuları dört açıdan birden ele almak ve irdelemek daha gerçekçi olacaktır. Bu dört açıyı şu şekilde tanımlayabiliriz: Bunlardan ikisi teknolojiyi tanımlayan donanım ve yazılım konularıdır. Diğer ikisi ve iletişim bilimleri açısından daha önemlisi de konunun toplumsal ve bireysel boyutudur. Son yirmi yılda yaşanan teknolojik gelişmelerin getirdiği en önemli olanak, kitle iletişim araçlarının tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar bireyselliği ön plana çıkaracak şekilde kullanıcıları tarafından değerlendirilmeye başlanmasıdır. Bu bağlamda, izleyici kavramı da kullanıcı kavramıyla değişmektedir. (Sütçü, Akyazı, 2006)

2. Yeni Medya

İletişimin, insan için daha ilkçağlardan itibaren önemi göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Yaşadığımız dünya sürekli gelişmektedir ve buna bağlı olarak da bir değişim içindedir. Her disiplin bu değişimden etkilenmiştir. Gerek en karmaşık iletişim şekilleri gerekse en basit olarak düşünülebilen insanların birbirleriyle iletişimi bu değişimden doğal olarak etkilenmişlerdir. Teknolojinin son hızla gelişmesiyle zaman içinde iletişim yeni boyutlar kazanmış, iletişim yani bilginin iletilmesi saniyelerle ölçülebilen kısa zaman dilimlerinde mümkün hale gelmiştir. 1990’lı yılların sonlarına doğru bilişim, telekomünikasyon ve medya alanlarındaki baş döndürücü gelişmeler ve bu alanların birbirlerine yakınlaşması sonucu yeni medya ortaya çıkmıştır.

Yeni medya, gelişen bilgisayar teknolojisiyle geleneksel mecraların çok yönlü ve dijital mecralara dönüşmesi ve bununla beraber teknolojiyle birlikte gelişen etkileşimli medya alternatifleridir. (Misçi, 2006)

Günümüzde sayısal televizyon, İnternet, cep telefonları, diğer kitle iletişim araçlarından farklı olarak sayısal teknolojiyle üretilmiş birer yeni medya örnekleridir. Bu örneklerle her geçen gün bir yenisi daha eklenmekte ve yaşam tarzımız, iş hayatımız bu gelişmelere paralel olarak değişmekte ve kolaylaşmaktadır. Buradaki yeni kelimesi ortamı ifade etmektedir. Dönüşüm iletişim ortamında gerçekleşmektedir. Bahsedilen bu ortamı, enformasyon değeri olan bir iletiyi zaman ve/veya mekan içerisinde taşıyarak iletişime sokmak için kullanılan nesne ya da araç olarak tanımlamak mümkündür. (Dilmen ve Öğüt, 2006)

Bilişim bilimi çerçevesinde konuya yaklaştığımızda, yeni kavramını, kitle iletişim ortamlarının sunduğu olanaklar bazında etkileşimin (diğer bir deyişle bireyselliğin) artması olarak tanımlanmaktadır. (Sütçü ve Akyazı, 2006)

Çok sayıda bilim adamı yeni medyayı farklı kriterler kullanarak tanımlamaya çalışmıştır.

Bazı bilim adamları yeni medyanın teknolojik özelliklerine vurgu yaparken bazı bilim adamları ise yeni medyayı geleneksel medya ile ilişkilendirmişlerdir. (Aktaş, 2007)

Yeni medyayı, geleneksel medyayla ilişkilendirmeyenlerin savunduğu görüşe göre, yeni medya, sadece eskisinin bir uzantısı değildir. Eski medya, enformasyon ve eğlenceyi geniş izleyici kitlelerine makul ve rekabete izin veren fiyatlarla sunuyordu. Yeni medyanın özelliği, tüketicilere sunduğu ürün alanının Internet ve diğer kanallarla çeşitlenmesidir.

Yeni medyayla birlikte ortaya ülke sınırlarının ortadan kalktığı, mesajların, bilgilerin saniyelerle ölçülebilen zaman diliminde iletilebildiği, insan aklıyla karşılaştırılmayacak bir bellek kapasitesinin olduğu bir iletişim ortamına erişilmiştir. Her ne kadar yüz yüze iletişimin yerini almasa da ses ve görüntünün ortama taşınabildiği, görsel-işitsel iletişim ortamı meydana gelmiştir. Yani göz ve kulak eşzamanlı olarak devredediler.

Çok yakın zamana kadar, telefon ile televizyon apayrı iki ortam olarak görülmekteydi. Bilgisayar sistemlerine dayanan bilişim ise bambaşka bir alanın konusuydu. Oysa bilişim alanındaki gelişmeler bu durumu değiştirmiştir. Telefon ile televizyon, bilişim teknolojilerinin devreye girmesiyle bir “bütünlük” oluşturur hale gelmişlerdir. Yaklaşık yirmi yıl içinde, üç alanın entegrasyonu daha da belirginleşmiş, bu entegrasyonun doğurduğu, “yeni medya” adı verilen sistemler iletişim sektörüne hakim olmuşlardır. Yeni medyayı mümkün kılan adımlar şu şekildedir; (Uğur, 2002).

- Yüzyüze iletişim dışında kalan bütün iletişim süreçleri elektronikleşmiştir.
- Bu süreç doğrultusunda, eskiden birbirinden farklı diye belenmiş olan üç ortam; Kitle iletişim araçları, telekomünikasyon ve bilgisayar sistemleri içiçe geçmişler; yöndeşme (convergence) içine girmişlerdir. Örneğin, veri iletişimi ve telefon iletişimi aynı iletim ağlarını ve donanımı kullanabilmektedir; ya da, internetteki enformasyon hizmetleri ile iletişim hizmetlerinin içiçe geçmesi örneğindeki gibi hizmet düzeyinde yöndeşme gerçekleşmektedir. En belirginini ise sesin, verinin, metnin ve görüntünün tek bir alt yapı üzerinden iletilmesi, aynı ortamlarda işleme tabi tutmasıdır. Yöndeşme olgusunu mümkün kılan ilke ise sayısallaşma (digitalization) ilkesidir. Hem telefon ile radyo ve televizyon yayınları hem de baskı işlemleri sayısallaşmışlardır.
- Yöndeşme ile elele giden bir diğer can alıcı olanak karşılıklı etkileşim (interactivity) yaygınlık kazanmıştır. Gerçekten de, genellikle bir kaynaktan alıcıya iletilen mesajlar tarzında işleyen tek yönlü iletişim sistemleri yerini hızla iki yönlü etkileşime bırakmaktadır.

Yeni medyadaki “yeni” kavramına asıl atfedilen özellik “etkileşim”dir. Etkileşim yeni medyanın ana karakteri olarak düşünülmektedir. Yeni medya, kullanıcıyı enformasyonun pasif bir tüketicisi yerine aktif bir tüketicisi yapma eğilimi içerisindedir. (Aktaş, 2007) Bunu gerçekleştirmek için de yeni medya, kullanıcıyı sistem ile etkileşim içerisinde olmaya teşvik ederek kullanıcılar ve enformasyon üreticileri arasında çevrimiçi ortamda etkileşimli bağlantılar sağlar. (Dizard, 2000) Etkileşim geniş anlamda Steur’ın tanımladığı gibi “gerçek zamanda

kullanıcının çevrimiçi iletişim ortamında, iletişimin biçim ve içeriğini değiştirme ve etkilemedeki katılımı” iken, Rafaeli ise “etkileşimin, iletişim ortamının değişken bir niteliği ve bir iletişim sürecinde herhangi bir üçüncü gönderimin ya da mesajın bir öncekileri etkileme kapasitesi olduğunu” vurgular. Yeni medya bağlamında ise etkileşim “iletişim sürecine bu amaç için katılmış teknik düzenlemeler yardımıyla alıcının, verici olabilmesi veya kaynağın mesaj üzerindeki kontrolünü arttırabilmesidir.” (Aktaş, 2007) Başka bir tanıma göre etkileşim, iletişim ortamının değişken bir niteliğidir. Yine Steuer’a göre, etkileşimin bu tanımı geleneksel iletişim araçları merkeze alınarak yapılmış bir tanımdır ve internetin etkileşim özelliğini açıklamak için yetersizdir. (Timisi, 2003)

Yeni iletişim teknolojilerinin iletişim sürecine kazandırdığı en önemli unsur, karşılıklı etkileşim kapasitesini artırmasıdır. Geleneksel iletişim araçlarıyla yeni teknolojiler arasındaki ayrımı belirleyen de bu karşılıklı etkileşim özelliğidir. Geleneksel medya etkileşimi oldukça sınırlı bir düzeyde gerçekleştirmiştir: mektupla ya da telefonla katılım gibi. Ancak iki yönlü kablo ve telefon hatları, izleyicinin medya izleme ya da kullanım anına müdahale etme şansını arttırmıştır. Etkileşim, kullanıcı-gönderici kontrolü ayrımını bulanıklaştırmıştır. İletişimde kullanıcı denetiminin artması, üç tip kullanım olanağını yaratmıştır: Birincisi, izleyicinin çeşitli kanal ve araçlar arasında seçim şansını arttırmıştır. Mesajlar izleyici dışında belirlense ve kullanıcı bu mesajların içerikleri hakkında çok az bilgiye sahip olsa da, kullanıcı tıpkı büyük bir kafeteryada yiyecek tercihi yapar gibi mesajlar arasında seçim yapma olasılığına sahiptir. İkincisi, kullanıcı hangi kanalda ne tür bir bilgiye ulaşacağını bilincinde olarak araç seçiminde özgür kılınmıştır. Üçüncüsü ise kullanıcı doğrudan seçenekleri belirlemede özgürdür. Etkileşimci ortam olarak da değerlendirilen bu durum kullanıcının kendi programını ve bilgisini iletişim kanallarına yüklemesidir. (Timisi, 2003)

3. Nefret Söylemi

Türk Dil Kurumu nefreti “bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu” (TDK, 2014) şeklinde tanımlamaktadır. Nefret söylemi ise kısaca “nefret suçuna giden sürecin çıkış noktası, yani nefret suçunun önünü açan tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışavurumudur”(İnceoğlu ve Sözeri, 2012). Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ise kavramı “Mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellik taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur” (Binark, 2010) şeklinde tanımlamaktadır.

Sevmek, tiksilmek gibi nefret de insanoğlunun sahip olduğu pek çok duygudan sadece birisidir. Örneğin bir insanın sıcak havada dışarıda dolaşmaktan nefret ediyor olması gayet doğal bir eylemdir. Ancak nefreti bir ideolojinin prçası haline geldiğinde doğallığından uzaklaşmaktadır. Bu kapsamda kişi sahip olduğu ideoloji bağlamında öteki veya ötekiler tanımlamaya başlamaktadır ve bu durum zamanla karşılıklılık ifade ederek yayılma eğilimi gösterir. Öteki aslında biz olmayandır

ve bu kişinin kendisine konumlandırmasına göre şekillenir.

Çok farklı türde nefret söylemi olmakla birlikte genel olarak dört grupta toplanabilir: (Binark, Çomu, 2011)

- Siyasal bir düşünceye ve bu düşünceye gönül verenlere yönelik sergilenen siyasal nefret söylemi.
- Göçmen ve etnik grupları kendine hedef alan yabancılara yönelik nefret söylemi.
- Farklı dinden veya mezhepten olanları hedef alan inanca yönelik nefret söylemi.
- Kendi cinsiyeti veya erkek/kadın cinsiyetleri dışındakileri hedef alan cinsiyete yönelik nefret söylemi.

Cinsiyete yönelik nefret söylemi çoğunlukla gelenekler ve ahlaki değerlerden etkilenmektedir. Örneğin ataerkil yapıya sahip toplumlarda erkeğin eşcinsel olması tepki görebilmektedir. Benzer şekilde bu toplumlarda kadının ev kadını kimliğinin dışında bir kimliğe bürünmesi tepkilere yol açabilmektedir.

Nefret söyleminin aynı zamanda bir suçtur ve bazı özellikleri ile diğer suçlardan ayrılmaktadır. Örneğin bu tür suçların işlenmesinde önyargılar diğer suçlara göre daha fazla etkili olduğundan, bu suça maruz kalanlar diğer bireylere göre daha fazla şiddete maruz kalabilmektedir. Ayrıca nefret söylemine maruz kalan birey aracılığıyla aynı zamanda bağlı bulunduğu sosyal gruba da mesaj iletilerek kapsamı genişleyebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak da toplumsal gruplar arasında bölünmelerin artarak daha derin etkilere sebep olma tehlikesini barındırabilmesidir.

4. Dijital Katılımcı Sözlükler

Katılımcı sözlük, sözlükten esinlenilerek oluşturulmuş ve etkileşime dayanan bir internet uygulamasıdır. Katılımcı sözlüklerde, üyeler çeşitli kavramlar hakkında tanım adı verilen yorumlar yazmaktadır. İlk katılımcı sözlük 1 Şubat 1999 tarihinde yayına başlayan Ekşi Sözlük'tür. (Vikipedi, 2014)

Katılımcı sözlüklerin içerik bakımından üç farklı çeşidi vardır:

- **Genel sözlükler:** Her konuda görüş bildirilen ve konu sınırı olmayan bu sözlüklerin en önemli örnekleri Ekşi Sözlük, Uludağ Sözlük, İTÜ Sözlük ve İnci Sözlük'tür.
- **Tematik sözlükler:** Yalnızca belli bir alan odaklanmış ve konu sınırlaması bulunan sözlüklerdir. Sportif Sözlük, Siyasi Sözlük ve Sinema Sözlük gibi örnekleri bulunan bu interaktif sözlüklerin olumlu yönü belli konuların tek bir yerde yoğunlaşmış olmasıdır.
- **Okul sözlükleri:** Yapı bakımından genel sözlükler kategorisine girmesine karşın çoğu üyesinin o okula bağlı olması nedeniyle ayrı bir kategoride listelenmektedirler. Bu sözlüklerin en büyük avantajı o okulla ilgili bilginin yoğunluğudur. İstanbul Teknik Üniversitesi'nin "itusozluk" uygulaması bu sözlüklere örnek olarak gösterilebilir.

Ekşi Sözlük: 1999 yılında Sedat Kapanoğlu tarafından “sourtimes.org” sitesinin bir parçası olarak oluşturulmuştur. Sloganı “Kutsal bilgi kaynağı”dır. İlk girilen başlık penadır. Sözlük, daha sonraları artan popülaritesiyle birlikte sourtimes.org’un esas parçası haline gelmiştir. (Vikipedi, 2014)

Uludağ Sözlük: Uludağ Sözlük, 2005 yılının Aralık ayının sonunda “Zall” takma adlı İsmail Alpen tarafından kurulan, üyeleri tarafından eklenen ve güncellenen terim ve açıklamalara sahip katılımcı sözlük. Sloganı “Ulu’lardan Ulu Bir Sözlük”tür olup; kodları php dilinde, sözlüğün sahibi İsmail Alpen tarafından kodlanmıştır. (Vikipedi, 2014)

İTÜ Sözlük: İTÜ Sözlük, 1 Mart 2004’de Çağatay Gürtürk tarafından kurulan İTÜ Sözlük, katılımcı sözlük kategorisinde Ekşi Sözlük benzeri siteler içerisinde Türkiye’den yayın hayatına başlayan ilk web sitelerinden birisidir. İTÜ Sözlük formatı gereğince çeşitli dönemlerde başvurular yoluyla kayıt olabilen yazarlar, akıllarına gelen her türlü kavram hakkında belli kurallara bağlı kalarak yorumlar yazabilirler. (Vikipedi, 2014)

5. Dijital Katılımcı Sözlüklerde Nefret Söyleminin Yansıması

Araştırma kapsamında internetin gelmiş olduğu noktada özellikle etkileşim ve paylaşım adına önemli katkılar sunan dijital katılımcı sözlükler mercek altına alınacaktır. Aylık en fazla girişe sahip ilk üç katılımcı sözlük olan “ekşi sözlük”, “uludağ sözlük” ve “itü sözlük” araştırma kapsamında incelenecektir. (Sosyal Medya Haber, 2014)

İTERAKTİF SÖZLÜKLER ŞUBAT 2014 SIRALAMASI

Sıra	Sözlük Adı	Aylık Giri	Ortalama	Değişim	Sözlük Adresi
1	Ekşi Sözlük	688983	24606,5	-49899	eksisozluk.com
2	Uludağ Sözlük	278759	9955,7	-32554	uludagsozluk.com
3	İTÜ Sözlük	149965	5355,9	-45760	itusozluk.com
4	Cogito Sözlük	27575	984,8	-1292	cogito-sozluk.com
5	GS Sözlük	26462	945,1	-4394	rerererarara.net

Seçilen sözlüklerde “kadın” ve “erkek” sözcükleri aranarak, ulaşılan girişlerde kadına ve erkeğe yönelik nefret söylemi içeren girişlerin analizi yapılmaya çalışılacaktır. Araştırmada şu hipotezlere yer verilecektir: Dijital katılımcı sözlüklerde kadınlar ile ilgili daha fazla giride bulunulmuştur. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik cinsel içerikli nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik argo sözcük içeren nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik sıfat içeren nefret söylemine daha fazla

yer verilmiştir. Dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik benzetme içeren nefret söylemine daha fazla yer verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda belirtilen üç sözlükte “kadın” ve “erkek” arama sonuçlarının sayısal özeti yer almaktadır.

	ekşisözlük	uludağsözlük	itüsözlük
Kadın	256 sayfada 2354 giri	65 sayfada 1602 giri	138 sayfada 1376 giri
Erkek	71 sayfada 708 giri	18 sayfada 435 giri	37 sayfada 362 giri

Kadın ve erkek sözcükleri aramasında da interaktif sözlükler sıralamasında yer alana benzer bir sıralamaya rastlanılmaktadır.

Eşit giri analizi gerçekleştirmek adına en az giri sayısı olan “362” giri üzerinden inceleme gerçekleştirilmiş ve üç sözlükte “kadın” ve “erkek” sözcükleri aramaları sonucu ulaşılan toplam “2172” giri nefret söylemi açısından değerlendirilmiştir. Giriler belirtilen anahtar sözcükler üzerinden sunulan sonuçlar arasından sunu sırasına göre seçilmiştir.

Aşağıdaki tablo sözlüklerin nefret söylemi değerlerini göstermektedir.

	ekşisözlük	uludağsözlük	itüsözlük	Toplam
Kadın	82	62	35	179
Erkek	89	53	39	181

Sonuçlar incelendiğinde toplam girişler içinde nefret söyleminin %16,5 oranında kaldığı, nefret söyleminin cinsiyet ayrımı gözetmediği görülmektedir. Buna göre sözlük kurallarının ve eşik beklilerinin çalıştığı sonucuna ulaşılabilir.

Aşağıdaki tablo cinsel içerikli nefret söylemlerinin dağılımını göstermektedir.

	ekşisözlük	uludağsözlük	itüsözlük	Toplam
Kadın	19	13	5	37
Erkek	28	10	11	49

Sonuçlara göre nefret söylemi dile getirilirken cinsel içerikli sözcüklere %24 oranında yer verildiği bir başka ifadeyle yaklaşık her dört nefret söyleminden birinin cinsel içerikli sözcük içerdiği görülmektedir.

Aşağıdaki tablo argo sözcük içeren nefret söylemlerinin dağılımını göstermektedir.

	ekşisözlük	uludağsözlük	itüsözlük	Toplam
Kadın	5	3	1	9
Erkek	11	0	4	15

Sonuçlar incelendiğinde nefret söylemlerinin içerisinde argo sözcüklerin kullanımının %7 gibi düşük bir oranda kaldığı gözlenmektedir. Bununla birlikte erkeklerle ilgili yapılan girişlerde argo sözcüklerin kadınlara göre daha fazla kullanılmış olması dikkat çekicidir.

Aşağıdaki tablo sıfat içeren nefret söylemlerinin dağılımını göstermektedir.

	ekşisözlük	uludağsözlük	itüsözlük	Toplam
Kadın	1	1	1	3
Erkek	3	6	2	11

Tablo incelendiğinde erkeklerle ilgili nefret söylemlerinde sıfatlandırmaya kadınlara oranla daha fazla başvurulduğu gözlenmektedir.

Aşağıdaki tablo benzetme içeren nefret söylemlerinin dağılımını göstermektedir.

	ekşisözlük	uludağsözlük	itüsözlük	Toplam
Kadın	14	18	5	37
Erkek	16	10	3	29

Tablo incelendiğinde kadınlarla ilgili nefret söylemlerinde erkeklere oranla daha fazla benzetmeye başvurulduğu görülmektedir. Bulguların sonucundan seçilen her üç sözlükte de “kadın”a yönelik girilerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Nüfus sayısı eşit olmakla birlikte, kültür olarak erkek egemen bir toplum olmanın bunda etkisi olduğu düşünülmektedir. Nefret söylemi içeren giriler açısından her iki sözcüğün de birbirine yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir. Sonuca göre gerçek kimliklerin hayat bulduğu gerçek hayatın aksine sanal kimliklere bürünen kadınların nefret söyleminde kendilerini daha rahat ettikleri düşünülmektedir. Bununla birlikte gerek argo sözcük, gerekse sıfat içeren nefret söylemli girilerde kadın erkeklerin daha fazla nefret söylemine maruz kaldığı görülmektedir. Sonuca göre toplumda kendini rahat ifade etme şansı

bulamayan kadınların sanal ortamın rahatlığını kullandıkları düşünülmektedir. Bu sonucun aksine benzetme içeren nefret söylemli girdilerde ise kadınların daha fazla şeye benzetildiği görülmektedir. Sonuca göre gerek deyimlerde, gerekse atasözlerinde fazlaca yer bulan kadına yönelik benzetmelerin sanal ortam da taşındığı düşünülmektedir. Bu sonuçlara göre çalışmanın başında belirtilen dijital katılımcı sözlüklerde kadına kadına yönelik söylemin çok olduğu, kadına yönelik nefret söyleminin çok olduğu ve kadına yönelik benzetme içeren nefret söyleminin çok olduğu hipotezleri kabul edilmiş olup, dijital katılımcı sözlüklerde kadına yönelik cinsel içerikli nefret söyleminin çok olduğu, kadına yönelik argo sözcük içeren nefret söyleminin çok olduğu ve kadına yönelik sıfat içeren nefret söyleminin çok olduğu hipotezleri red edilmiştir.

Sonuç

İhtiyaç ve teknolojinin karşılıklı birbirini etkilediği ve insanoğlunun ihtiyaçlarının hiç bitmediği bir gerçektir. Günlük hayatımızın ayrılmaz birer parçası haline gelen yeni iletişim ortam ve araçları da bu ilişkilerin bir sonucudur. Yeni medyanın en önemli özelliklerinden birisi olan etkileşim ve katılımın kendini en etkili gösterdiği alanlardan birisi şüphesiz sözlükler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sözlükler bir yandan bireyler arasında hızlı ve etkili iletişimin gelişmesini tesis ederken, diğer yandan da bilginin çeşitlenerek artmasını sağlamaktadır. Her ne kadar kurallar temelinde çalışıyor olsa da dijital katılımcı sözlükler aynı zamanda nefret söyleminin de yer bulabildiği ortamların arasında yer almaktadır. Geçmiş uzun yıllar öncesine dayanan nefret söylemi özellikle hiç bitmek bilmeyen kadın ile erkek arasındaki çatışmadan oldukça nemalanmakta ve kendisine kaynak olarak kullanmaktadır. Yapılan araştırma sonuçlarında da görüleceği üzere çoğunlukla Türkçe içerik barındıran ve paylaşılan içerik sayısı açısından ilk üçte yer alan dijital katılımcı sözlüklerde özellikle kadın ve erkek ifadelerinde nefret söylemine yer verilmektedir. Bununla birlikte kadın ve erkek aramalarında ulaşılan çok sayıda giriş içerisinde nefret söylemi içerenlerin oranının azlığı bu sözlüklerin kurallarının iyi çalıştığı ve sözlük çalışanlarının denetlemeleri yeterli derecede gerçekleştirdiği sonucunu göstermektedir. Çünkü bilinmektedir ki dijital katılımcı sözlükler her ne kadar paylaştıkça çoğalma mantığı ile çalışan web 2.0 temelinde çalışıyor olsa da, her özgürlüğün bir kısıtı olacağı gibi bu özgürlüğün de bir kısıtı olarak ve belki de varlıklarının devamını sağlayacak bir zorunluluk olarak sözlük yöneticileri filtrelemeyi bir mecburiyet olarak görmektedirler. Yeni iletişim ortamları etkisini giderek arttırmaktadır. Son zamanlarda gündem düşmeyen sosyal medya araçları mobil cihaz ve operatörlerin de sunmuş olduğu destekle her an ve her yerde bizleri paylaşımında bulunmaya ve böylece etkileşime teşvik etmektedir. Diğer yandan kökleri uzun yıllar öncesine dayanan nefret söylemi böylece kendisine yeni mecralar bulmaktadır.

Kaynaklar

- Atabek, (2001), İletişim ve Teknoloji Yeni Olanaklar – Yeni Sorunlar, Seçkin Yayınları, Ankara, s.14.
- Lazar, J. (2001), İletişim Bilimi, Vadi Yayınları, Ankara, s.16-17.
- Mişçi, S. (2006), “Yeni Medya Kullanımının Organizasyon Yapısı Üzerindeki Etkileri”, İstanbul, Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferansı Bildiri Kitapçığı, s.128.
- Sütcü, C.S. ve Akyazı, E. (2006), “Yeni İletişim Ortamları ve Bilgi Uçurumu”, İstanbul, Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferansı Bildiri Kitapçığı, s.281.
- Aktaş, C. (2007), “Yeni Medyanın Geleneksel Medya ile Karşılaştırılması”, Medya Üzerine Çalışmalar, Yrd. Doç. Dr. Gülbuğ Erol (drl.), İstanbul: Beta Yayınları, 1.Basım, s.107.
- Dilmen, N.E. ve Ögüt, S. (2006), ”Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim”e İletisimsel Bilişim Yaklaşımı, İstanbul, Yeni İletişim Ortamları ve Etkileşim Uluslararası Konferansı Bildiri Kitapçığı, s.19.
- Aydın, U. (2002), Enformasyon Toplumu ve Medya, Bilgi Toplumuna Geçiş Sorunsalları / Görüşler, Yorumlar / Eleştiriler ve Tartışmalar, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, s.336.
- Dizard J.W. (2000), Old Media New Media Mass Communications in the Information Age, 3. Basım, Longman, s.4.
- Timisi, N. (2003), Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, 1. Basım, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, s.133
- TDK (2014), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&karama=kelime&guid=TDK_GTS.53ea1e0a92a434.90726249, (erişim, 11/08/2014).
- Binark, M. (2010). “Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi”, Yeni Medyada Nefret Söylemi, Kalkedon Yayıncılık, s.12-53.
- Binark, M. ve Çomu, T. (2011), “Nefret Söyleminin Nefret Suçuna Evrilmesi”, <http://bianet.org/bianet/biamag/131930-nefret-soyleminin-nefret-sucuna-evrilmesi>.
- İnceoğlu, Y. ve Sözeri, C. (2012), “Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: Ya Sev Ya Terk Et Ya Da...”, Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Ayrıntı Yayınları, s. 23-39.
- Sosyal Medya Haber (2014), <http://www.sosyalmedyahaber.com/2014/03/01/interaktif-sozlukler-subat-2014-siralamasi/>, (erişim, 11/08/2014)
- Vikipedi (2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/Katılımcı_sözlük, (erişim, 11/08/2014)
- Vikipedi (2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/Uludağ_Sözlük, (erişim, 11/08/2014)
- Vikipedi (2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/Ekşi_Sözlük, (erişim, 11/08/2014)
- Vikipedi (2014), http://tr.wikipedia.org/wiki/İTÜ_Sözlük, (erişim, 11/08/2014)

